

Samen terug naar de Bron

Toespraak A.P. de Boer namens CCS NGK voor de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) 7 juni 2008

Geliefde broeders in onze Heer, Jezus Christus. Zo mag ik u als leden van de synode aanspreken. En zo zijn we hier als leden van de Commissie voor contact en samenspreking van de Nederlands Gereformeerde Kerken vandaag aanwezig: als uw broeders in de Here Jezus Christus. Welke verschillen er tussen ons ook zijn, die eenheid in Hem is er. Het is de eenheid die Gods Geest gééft, zoals Paulus in Efeze 4:3 zegt. Daarmee komt tegelijk de opdracht mee om dat geschenk van de Geest door de samenbindende kracht van de vrede te bewaren. Zo staat het in datzelfde vers van de Efezebrief. Gods gave is tegelijk onze opgave.

Tafel van de Heer

Twee weken geleden hebben leden van de samenwerkingsgemeente NGK/CGK en de GKV in Alkmaar gezamenlijk het Avondmaal gevierd. Vrijgemaakten en Nederlands Gereformeerden zaten samen aan de tafel van de Heer. Ze hoorden die zondag: 'Omdat het één brood is zijn wij, hoewel met velen, één lichaam, want wij hebben allen deel aan dat ene brood'. Ze hoorden het en beleefden het: 'Wij allen, die door het waarachtig geloof Christus ingelijfd zijn, zullen om Christus' wil samen één lichaam zijn'.

Het is geweldig dat dat in 2008 kan: in Alkmaar, maar ook op andere plaatsen in het land. Het laat zien, hoeveel er veranderd is in de verhouding tussen uw en onze kerken. Veertig jaar geleden bevonden we ons in het hart van de kerkelijke storm. 1968: tussen de synode van Amersfoort 1967 en die van Hoogeveen 1969 in. Op tal van plaatsen scheurde de gemeente van Jezus Christus. Veertig jaar geleden, we denken er met verbijstering en verdriet aan terug. Veertig jaar is in de bijbel de tijd van een generatie. Maar veertig is ook een getal van hoop. Na veertig dagen kwam er een eind aan de slagregens en begon de aarde rond de ark van Noach droog te worden. En na veertig jaren mocht het volk Israël na de tocht door de woestijn het nieuwe land in bezit nemen, dat God gaf. In 1968 scheurde het laken van de Avondmaalstafel in tientallen gemeenten. Veertig jaar later wordt op steeds meer plaatsen de breuk geheeld. En verwonderen we ons erover, hoe Gods Geest grenzen heeft doorbroken die wij mensen gemaakt hebben.

Meer dan een kwart van de Nederlands Gereformeerde Kerken heeft perspectiefvolle contacten met de plaatselijke GKV: er is sprake van kanselruil en Avondmaalsgemeenschap, men is daarheen op weg of er zijn verkennende gesprekken met de vaste wil om elkaar te vinden als gemeenten van Jezus Christus. Ik noem de namen: Alkmaar, Arnhem, Deventer, Gorinchem, Hengelo, Kampen, Leerdam, Neede, Nijverdal, Vlaardingen, Voorthuizen/Barneveld, Wezep, IJsselmuiden, Zaandam, Zoetermeer en Zwolle. Inderdaad, halverwege het rijtje hoorde u ook Kampen. Op weinig plaatsen was de breuk in de jaren zestig dieper en het trauma heftiger dan in Kampen. Inmiddels zijn er prille gesprekken gaande tussen uw kerken en onze kerk daar. Ik citeer uit het verslag daarvan: 'Als wenselijk geacht uiteindelijk resultaat van de gesprekken wordt kerkelijke eenheid gezien in het licht van het hogepriesterlijk gebed (Johannes 17). Eén kansel, één avondmaalstafel, één gemeente'. Ook in Kampen. Of misschien moet ik zeggen: zelfs in Kampen.

CGK

Soms is bij die plaatselijke contacten tussen uw en onze kerken ook de CGK betrokken. Elders gaat het om samenwerking en eenheid tussen een CGK en een GKV. Ook voor die

ontwikkelingen danken we onze God. Wat bloeit er veel moois op tussen kerken die de eenheid als een gave van Gods Geest ontvangen en vervolgens ook bewaard hebben. We delen in uw vreugde daarover, zoals we ook delen in uw teleurstelling over het recente besluit van de GS CGK om geen verdere stappen te zetten naar landelijke eenheid met uw kerken. Als ik dat zeg, dan zijn dat méér dan woorden, maar dan komt dat voort uit gedeelde ervaring. Omdat jaren geleden door de betreffende synode over onze kerken een vergelijkbaar besluit werd genomen met een vergelijkbare achtergrond. We weten uit ervaring dat het pijn doet, als verschillen die naar binnen toe niet als kerkscheidend worden beleefd, naar buiten toe wel kerkscheidend blijken te werken. We hopen en bidden dat de plaatselijke gemeenten er geen schade door zullen ondervinden. En we hopen en bidden ook dat het inzicht zal groeien dat, naar een woord van wijlen prof. Versteeg, veel verschillen geen barrières zijn, maar juist bouwstenen voor de eenheid van Christus' kerk.

Slachtoffers

Wat opvalt in de plaatselijke contacten, is dat men vaak het verleden het verleden laat. Dat gebeurt in het besef dat de breuk van veertig jaar geleden verschillend wordt beoordeeld. Het is dan niet: 'zand erover', maar wat in de jaren zestig is gebeurd, wordt voor het aangezicht van de Here neergelegd. Het oordeel daarover wordt aan de Here gelaten. Soms wordt er plaatselijk schuld erkend voor wat er in de jaren zestig is gedaan: aan schorsing en afzetting, aan buitenverbandplaatsing. Vooral voor degenen die daarvan het slachtoffer werden, is zo'n schulderkenning balsem op de nog schrijnende wonden. Wat zou het geweldig zijn, als alle nog levende slachtoffers van de jaren zestig dat zouden mogen ervaren. Ook voor hen is het veertig jaar na de breuk. Een generatie gaat voorbij: letterlijk. Slechts weinigen van die generatie leven nog. En de vraag dringt zich op: hoe lang kan het nog?

Schulderkenning

Als Nederlands Gereformeerde Kerken hebben we die schulderkenning nooit als claim op uw tafel gelegd. We hebben dat nooit als voorwaarde vooraf voor kerkelijke eenheid gesteld. En we doen dat ook nu niet. Het moet uw eigen beslissing zijn om met het verleden in het reine te komen. Dat kunnen en mogen wij niet afdwingen. Wij als Nederlands Gereformeerden dragen de verantwoordelijkheid voor óns eigen verleden. Wij moeten naar onszelf te kijken en onszelf de vraag stellen: wat hebben wij niet goed gedaan? Ik noem vandaag, nu het gaat over de omgang met de belijdenis, één concreet punt, waarop vrijgemaakten van de jaren zestig die later Nederlands Gereformeerd werden, schuldig staan. Zij, of beter: wij zijn te lang onduidelijk geweest over de opvattingen van enkele predikanten over de ziel na het sterven. De classis Noord-Brabant/Limburg met de direct betrokken kerken heeft een tijd lang de indruk gewekt dat wat in publicaties over de zogenaamde tussentoestand werd geschreven, er inhoudelijk wel mee door kon. Er is ruimte gegeven aan onbuigzaamheid waar tot bescheidenheid en inschikkelijkheid had moeten worden opgeroepen. Uiteindelijk heeft de betreffende classis inhoudelijk stelling genomen tegen de betreffende opvattingen en uitgesproken: deze leer wijkt af van wat de kerk belijdt in Zondag 22 HC en is in strijd met de Schrift. En heeft men de betrokken gemeente de kerkelijke weg gewezen. Maar het heeft te lang geduurd voor het zover was. Had het de breuk voorkomen, als die klare wijn eerder was geschonken: niet pas in 1965, maar in 1961? Ik weet het niet. Heeft die aarzelende houding in het Zuiden de kerkelijke stappen die volgden, gelegitimeerd? Wis en zeker niet. Maar van beide zeg ik: daar gaat het nu niet om. Los van de vraag, hoe erop gereageerd is, moeten we vandaag zeggen: dáár ligt schuld aan onze kant.

Eenheid in belijden

Onze eenheid in Christus, daar begon ik mijn toespraak mee. Maar één zijn in Christus brengt ook mee dat we één moeten willen zijn in de leer van Christus. Ik heb besloten niets te weten dan Jezus Christus en die gekruisigd, zegt Paulus. Daarmee staat en valt onze verlossing. Maar die belijdenis van het hart van het Evangelie is geen minibelijdenis die de rest van de Schrift tussen haken zet. Jezus Christus, de gekruisigde en opgestane, is het centrum van ons geloof. Maar Hij is niet los verkrijgbaar. Paulus en de andere apostelen maken duidelijk dat het geloof in de Heer niet zonder leer kan. Ze laten zien dat de leer van Christus breed en diep is en dat de christelijke gemeente dwaalleer moet bestrijden en weerleggen. Om de schapen van de Goede Herder te beschermen tegen huurlingen en rovers. Onze kerkorde, het AKS, maakt dat duidelijk. Ook ons ondertekeningsformulier is daarover klip en klaar. En daarom hebben we als Nederlands Gereformeerde Kerken ook van harte ingestemd met de *Balans over de belijdenis*. We zijn als kerken blij met de overeenstemming die daarin is vastgelegd over de binding aan de leer van de kerk, dat wil zeggen: aan de leer van Christus en van zijn apostelen, ja van heel de Schrift. De belijdenis van de kerk spreekt de Schrift na: dát geeft haar gezag. Want ander gezag dan het gezag van het Woord van God is er in de kerk niet. Daarom mag er in en van de kerken een ondubbelzinnige en onbekrompen binding aan die belijdenis gevraagd worden. En wat je met het hart gelooft en met je mond belijdt, waarom zou je dat niet met je handtekening bekrachtigen?

Balans

De Landelijke Vergadering van onze kerken heeft vorig jaar unaniem ingestemd met deze Balans. Dat was echt niet vanzelfsprekend. Er zijn in de jaren na de breuk in onze kring wel uitspraken over de belijdenis gedaan die een andere kant op wezen. En de angst voor letterknechterij, voor gewetensdwang en voor juridisering van de binding aan de belijdenis zat er de jaren na de breuk diep in. Uit die instemming van de Landelijke Vergadering mag u concluderen dat wantrouwen op dat punt heeft plaatsgemaakt voor vertrouwen. We durven ons als kerken aan u toe te vertrouwen, als het gaat om de plaats van de belijdenis en de binding aan de belijdenis. We doen dat in de overtuiging dat het er in die binding om gaat de kerken van Christus in de ruimte te zetten die alleen in het Woord van God te vinden is. Niets meer en niets minder. Dwaalleer en ketterij legt mensen een loodzwaar juk op, maar de gezonde leer stelt mensen in de vrijheid van Christus. Daarmee poetsen we niet weg dat er tussen u en ons verschillen zijn in hoe we soms in de praktijk met die binding omgaan. Verschillen die wat ons betreft voortkomen uit pijnlijke ervaringen in het verleden. Maar we zijn er met de woorden van de *Balans* van overtuigd dat die verschillen de eenheid in geloof en belijden tussen uw kerken en de onze niet in de weg staan. Veertig jaar na de breuk die ons van elkaar scheidde en langdurig vervreemde, zeggen uw deputaten en onze commissie: We herkennen samen 'dat onze kerken op dezelfde grondslag staan' en dat.'wij over en weer het oprechte vertrouwen hebben, dat wij als kerken van Christus willen leven naar Gods Woord en met een onbekrompen en loyale binding aan de gereformeerde belijdenis'. We zijn intens dankbaar we dat samen konden uitspreken. Uw vergadering staat voor de beslissing om deze woorden over te nemen, zoals onze LV dat vorig jaar deed. We zijn doordrongen van het gewicht van die beslissing, voor uzelf en voor ons, en bidden u daarbij wijsheid en vertrouwen toe.

Zegen van het kerkverband

Er liggen op uw tafel ook brieven van onze LV om een tweetal onderwerpen gezamenlijk aan te pakken: de studie naar de vraag, wat er in de toekomst op onze predikanten afkomt en het opzetten van een website die kerken helpt in de vragen rond de omgang met homoseksuele gemeenteleden. Vragen die cirkelen rond het verlangen om hen een veilige plek in de gemeente te geven en tegelijk dicht bij het Woord van de Here te blijven. Beide initiatieven

weerspiegelen een beweging in onze kerken om dingen meer landelijk aan te pakken. Sterker dan vroeger leeft onder ons het besef dat we niet allemaal plaatselijk zelf het wiel moeten proberen uit te vinden, maar dat we elkaar als kerken nodig hebben. We zijn om zo te zeggen als NGK door onze kerkelijke puberteit heen gegroeid. Vanuit de negatieve ervaringen in de jaren zestig lag er in de eerste decennia van ons kerkelijk bestaan veel nadruk op de schaduwzijden van het kerkverband: als knellend keurslijf en als transportband van problemen. Maar die reactiehouding maakt plaats voor het meer zien van de zégen van het kerkverband: als zondige en gebrekkige kerken van Christus elkaar steun bieden bij het bewaren of het herstellen van vrede en recht.

Afstand

Maar, om de dingen niet mooier te maken dan ze zijn: tegelijkertijd wordt de afstand van de gemeenteleden tot het kerkverband (regionaal en landelijk) groter en groter. Weinig ogen waren vorig jaar op Zwolle gericht, toen onze Landelijke Vergadering daar plaatsvond. En dat zal bij u niet anders zijn, schat ik in. Die tendens van een groeiende afstand tussen de kerkleden en de institutaire kanten van het kerk zijn hebben we gemeenschappelijk. Zoals we als kerken zoveel vragen en problemen gemeen hebben. En zoals we in het vinden van de antwoorden daarop elkaar zo nodig hebben. Ik noemde al de plaats voor onze homoseksuele broeders en zusters en het toekomstig predikantsprofiel. Ik denk ook aan vragen rond de kerkdienst: hoe vullen we die zo in dat God aan zijn eer komt, dat de gemeente gebouwd wordt en dat mensen die de Here Jezus niet kennen getrokken worden? Hoe voorkomen we dat de tweede dienst op zondag die we in ons land kennen, als een nachtkaaars uitgaat, terwijl we het Woord van de Here zo broodnodig hebben? Het zijn vragen die we samen delen. Net als de vraag hoe we in deze belevingscultuur met zijn kansen én met zijn risico's onze jongeren vasthouden. Of liever: hoe we als de postmoderne mensen die we allemaal zijn, dicht bij de Here blijven? Soms klinkt het verwijt in onze richting dat wij rond de vrouw in het ambt de cultuur van deze tijd over het Woord van God laten heersen. Dat is een van de zwaarste verwijten die een kerk gemaakt kunnen worden. We hebben eerder duidelijk gemaakt dat we ons daarin op geen enkele manier herkennen. En we zijn blij dat uw deputaten en onze commissie het hartelijk eens blijken zijn over de verhouding tussen het Woord van God en de invloed van de cultuur. Dat staat dus niet tússeen ons in, maar dat verenigt ons. Zoals we het ook fundamenteel eens te zijn over de uitgangspunten voor ons omgaan met de Schrift. Met alle verschillen die er vervolgens nog liggen over de toepassing daarvan op de rol en taak van zusters in de gemeente.

Cultuur en tijdgeest

Nee, wij hebben als kerken niet de cultuur willen laten heersen over het Woord van de Here. En tegelijk: we zijn er diep van doordrongen dat we als mensen van deze tijd allemaal een klap meekrijgen van de cultuur van deze tijd: een cultuur waarin je vooral moet doen wat goed voelt. Dat is als natte mist die onder de huisdeuren en kerkdeuren naar binnen sijpelt. Daar zijn wij net zo min immuun voor als u. En voor u en voor ons geldt dat we moeten beseffen dat wat de Here zegt in zijn Woord lang niet altijd goed voelt; ons vaak meer tegen de haren instrijkt dan dat het ons onder de kin kietelt. Het Evangelie is en blijft een dwaasheid en een ergernis, en levend vanuit het Woord van God komen we haaks op de cultuur uit. Maar evenzeer geldt dat Gods Geest de cultuur van de tijd waarin we leven, ook kan gebruiken: om onze ogen te openen voor wat Hij aan het doen is, voor woorden in de Schrift waar we altijd overheen hebben gelezen of die we altijd anders hebben opgevat. De heilige Geest stelt elke tijdgeest onder kritiek en doorlicht elke tijdgeest tot op de kern van zijn Godevijandigheid. Maar de heilige Geest kan evenzeer elke tijdgeest gebruiken als voertuig van zijn werk in de harten en levens van mensen. De cultuur werkt soms als een filter

dat ons het zicht ontnemt op Gods bedoeling en wil. Maar de cultuur fungeert soms ook als een bril waardoor we scherper zicht krijgen op Gods wil voor het hier en nu. Op wat Gods Woord voor vandaag te zeggen heeft: over de zorg voor zijn schepping, over armoede dichtbij en veraf, over de verhouding tussen man en vrouw.

Elkaar nodig

Om in dat opzicht de geesten te beproeven hebben we elkáár nodig. Om het evangelie verstaanbaar te vertolken voor mensen van deze tijd hebben we elkaar nodig. Om hen die de Here niet kennen, met het Evangelie te bereiken, hebben we elkaar nodig. Om het beeld van het lichaam van Christus ook in dat opzicht toe te passen: de hand kan niet tegen de voet zeggen: ik heb je niet nodig. Ze hebben elkaar nodig. Als we daar samen op gericht zijn, zouden we dat ook niet samen de wijsheid en de fijngevoeligheid ontvangen om te onderscheiden waarop het echt aankomt? En om te zien hoe we de eenheid die de Geest geeft kunnen bewaren? Zou dat onze gesprekken niet blijvend moeten stempelen? Niet de een stelt de vragen en de ander moet zich verantwoorden; niet de een als aanklager en de ander als beklagde. Maar samen zoeken bij het licht van de Schrift naar Gods wil voor vandaag. Gesprekken dus waarin we elkáár dienen met wat God ons heeft gegeven: wij u en u ons.

Terug naar de Bron

Er worden vandaag nieuwe vragen gesteld in en aan de kerk, en dat mag. De kerk leeft niet van vragen, maar ze leeft evenmin van het inslikken van vragen. Nieuwe vragen vragen vaak om nieuwe antwoorden. Precies zoals de opstellers van onze confessies dat deden, geldt het ook vandaag dat we niet alleen maar klakkeloos moeten herhalen wat de vaders hebben gezegd. Maar altijd 'ad fontes': terug naar de bronnen. Terug naar de Bron met een hoofdletter. Ik citeer de Apeldoornse hoogleraar Den Hertog: 'Hoe meer men uit de bron van het Woord drinkt, des te meer durft men in vrijheid met de traditie om te gaan'. Met het oog op de vragen van hún tijd lazen de reformatoren het Woord van de Here en gaven ze nieuwe antwoorden. Wij mogen en moeten hetzelfde doen met het oog op de vragen van ónze tijd. Het Woord van de Here lezen, ontvankelijk, ondogmatisch en onbevangen. Als huismeesters die naar het Woord van de Heer oude én nieuwe schatten opdelven! Het is niet voor niets dat de Balans over de belijdenis zo eindigt: 'Gods Geest kan in elke tijd de ogen van mensen openen voor schriftuurlijke inzichten die aanzetten tot nieuw belijden. ... Een gemeenschappelijk getuigenis in deze tijd kan dienen tot eer van God, tot opbouw van de kerk en als een appél in de wereld waarin wij vandaag leven. Tot het geven van een dergelijk getuigenis voelen wij ons vanuit GKV en NGK gezamenlijk geroepen'.

Inderdaad, daartoe zijn we samen geroepen en daarvoor hebben we elkaar nodig. Wij hebben als NGK in ons eentje al die antwoorden zeker niet. We zijn ons er diep van bewust dat Gods grote zaak in handen van kleine mensen en van zwakke kerken is gelegd. Maar tegelijkertijd zijn we de Here diep dankbaar voor wat hij in ons midden geeft doet. Voor nieuw inzicht in zijn Woord dat hij heeft gegeven. Voor het werk van zijn Geest in bekering, in bevrijding, in vernieuwing. We gaan steeds kleiner van onszelf denken en steeds groter van onze God..

Van A tot Z

Ik begon mijn toespraak met een verwijzing naar de gevonden eenheid in Alkmaar, ik stond stil bij het verrassende begin in Kampen en ik eindig met de Z van Zwolle. Daar vonden recent de NGK en GKV elkaar, nadat er eerder al eenheid met de CGK was bereikt. Het openstellen van de kansels voor elkaars dienaren van het Woord en het openstellen van de Avondmaalstafels voor elkaars leden, is binnen handbereik, als God het wil geven. Het beraad van de Zwolse kerken heet het Ichthusberaad. Ichthus, dat staat voor: Jezus Christus, Zoon

van God, Redder. Wat een prachtige naam voor een beraad van kerken die elkaar zoeken. Want bij Hem begint het en om Hem draait het. Zwolle-plaatselijk is een hoopvol teken van wat er gebeurt als kerken van Christus elkaar in Christus vinden. Zou Zwolle-landelijk, uw synode dus ook zo'n baken van hoop kunnen zijn?

Kracht van God

Bij het begin van uw synode is in de Nederlands Gereformeerde Kerken gebeden voor uw werk hier. Ook op deze plaats wil ik afsluiten met een gebed. Het gebed dat Paulus bidt in Efeze 1:17 e.v.: *'Moge de God van onze Heer Jezus Christus, de vader van alle luister, u een geest van inzicht schenken in wat geopenbaard is, opdat u hem zult kennen. Moge uw hart verlicht worden zodat u zult zien ... hoe overweldigend groot de krachtige werking van Gods macht is voor hen die geloven'*. Over die kracht van God raakt Paulus niet uitgepraat en niet uitgezongen. In Efeze 3 en 4 komt hij erop terug, juist in verband met de eenheid van Gods kinderen. Ik sluit af met de lofprijzing uit Ef. 3:20, 21: *'Aan hem die door de kracht die in ons werkt bij machte is oneindig veel meer te doen dan wij vragen of denken, aan hem komt de eer toe, in de kerk en in Christus Jezus, tot in alle generaties, tot in alle eeuwigheid. Amen.'*